

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ГРЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ**

ГРЕЦЬКИЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

**За загальною редакцією
Юлії Лабецької**

**Маріуполь
МДУ
2021**

6.7 СКОРОЧЕННЯ У РОМАНАХ ДЕНА БРАУНА “THE LOST SYMBOL” ТА “THE DA VINCI CODE” ТА ЇХ ПЕРЕДАЧА ПРИ ПЕРЕКЛАДІ

Відтворення індивідуального стилю письменника є однією з ключових проблем перекладу художніх творів і сучасного перекладознавства. Для вірного сприйняття і створення позитивного естетичного впливу на читача художнього твору важливива адекватна інтерпретація елементів авторського стилю. Подібні твори поступово стають предметом мовностилістичного аналізу, що призводить до постановки нових задач перед стилістикою, фундаментальні основи якої склалися в другій половині ХХ століття. Не менш складні завдання постають у зв'язку із зазначеними змінами у літературній індустрії перед практиками і теоретиками перекладу. Дослідження перекладацької стратегії у роботі з творами Дена Брауна, як творами із особливою жанровою специфікою, є унікальним предметом, що потребує ретельного наукового аналізу.

Аспекти авторського стилю розглядаються у роботах вітчизняних та зарубіжних вчених-лінгвістів. Так, В. Волошук займалася проблемою понятійного визначення індивідуального стилю автора, О. Мусієнко вивчала ідіостиль крізь призму прийомів перекладу, свій внесок у дослідження авторського стилю зробили Ю. Караулов, В. Кухаренко, В. Григор'єв, В. Леденцова, Д. Лихачов, О. Северська, Ю. Лотман, В. Виноградов, Р. Якобсон, Ю. Тинянов, М. Бахтін, В. Жирмунський.

Дослідимо основні лексичні, синтаксичні та стилістичні особливості скорочень творів Д. Брауна “The Lost Symbol” (2009) та “The Da Vinci Code” (2004), грекомовного та україномовного перекладів Христоса Капсаліса та Анжели Кам'янець. Для цього слід дослідити закономірності і способи перекладу стилеутворюючих мовних засобів; проаналізувати особливості їх вживання у романах автора; з'ясувати тематичні категорії абревіатур; виявити своєрідність письменницької манери письменника.

Скорочення здатні передавати не лише предметно-логічну інформацію, а й особистісні установки, ціннісні орієнтації, наміри, особливості світобачення та світосприйняття мовної особистості [2, с. 8]. Скорочення у тексті художнього твору надають йому певну технологічність і наукову спрямованість і, як результат, надають тексту більш переконливого і беззаперечного характеру [22, с. 30]. Вищезазначене можна вважати причиною того, що Ден Браун досить часто використовує скорочення у текстах аналізованих романів. Ліпгарт пропонує і інше пояснення частотного використання абревіатур, а саме – професійна звичка Дена Брауна, оскільки для того, щоб надати публіцистичному повідомленню солідності і значущості, журналісти часто наповнюють його скороченнями і термінами [22, с. 34].

Скорочення, що зустрічаються в досліджуваних романах, є ініціальними. Скорочення, що включають акроніми належать до спеціалізованої або професійної термінології, а тому є ускладнюючим фактором виконання перекладу. Адекватне розуміння ініціального скорочення і його переклад неможливі без використання спеціальних словників скорочень. Для правильного

трактування скорочень необхідно використовувати декілька спеціалізованих словників різних сфер наукового знання [21, с. 139].

Абревіатури в художньому тексті вимагають точності їх вживання, оскільки, якщо буде допущена помилка, читач піддасть сумніву достовірність розповіді в цілому [22, с. 31].

Тематично абревіатури у текстах романів «Втрачений символ» та «Код да Вінчі» можна об'єднати у декілька категорій. До першої групи належать абревіатури, які співвідносяться з назвами організацій, відомств, структурних підрозділів, тощо. Як правило, назви представляють собою складні номінативні утворення і, відповідно, до цієї групи належать скорочення, утворені шляхом складання початкових букв повнозначних слів, що входять у назву організації.

Наприклад, для досягнення високого рівня достовірності викладення матеріалу, у романі «Код да Вінчі» Ден Браун спочатку знайомить читача з назвою організації французькою мовою, пояснює його значення англійською через внутрішню мову головного героя і лише потім призводить французьку абревіатуру:

“My name is Lieutenant Jerome Collet. Direction Centrale Police Judiciaire.”
Langdon paused. The Judicial Police! The DCPJ was the rough equivalent of the U.S. FBI.

Це лейтенант Жером Колле. Центральне управління судової поліції. Ленгдон розгубився. «Судова поліція?» Центральне управління судової поліції — це приблизно те саме, що у Сполучених Штатах ФБР.

«Είμαι ο υπαστυνόμος Ζερόμ Κολέ της Κεντρικής Διεύθυνσης της Δικαστικής Αστυνομίας». Ο Λάνγκτον αφηνιδιάστηκε. Ένας αξιωματικός της Δικαστικής Αστυνομίας; Το σώμα αυτό, απ' ό,τι ήξερε, ήταν κάτι σαν το αμερικανικό FBI.

Наведені приклади ілюструють два окремих способи відтворення іншомовних абревіатур. Перша абревіатура – *DCPJ* – є достатньо специфічною, невідомою для масового читача. У обох варіантах перекладу використовується повна назва організації, написання скорочення уникають. Вважаємо дане перекладацьке рішення вірним, адже подібні абревіатури, відомі у межах невеликого географічного простору, можуть викликати сумнів та ускладнити розуміння художнього твору пересічним читачем. Щодо другої абревіатури, – *FBI*, відомої в усьому світі завдяки її медійній популяризації – варто зауважити, що у даному випадку як україномовний переклад за допомогою скорочення, так і збереження латинських літер у грекомовному варіанті перекладу є однаково вірними способами її відтворення.

У текстах романів Дена Брауна іншомовними виявляються не тільки повні назви організацій та їх скорочення, а й окремі їх елементи. Так, назва *the Opus Dei Awareness Network (ODAN)* містить словосполучення латинською мовою – *Opus Dei*, – яке представляє собою назву католицької організації, створеної у першій третині ХХ століття в Іспанії.

Sadly, all of these events had helped spawn the new watch group known as the Opus Dei Awareness Network (ODAN).

Усі ці сумні випадки частково сприяли утворенню нової організації, що спостерігала за «Opus Деї», — її назвали Мережею інформування про «Opus Деї».

Δυστυχώς, όλα αυτά τα περιστατικά οδήγησαν στη δημιουργία μιας νέας ομάδας πολιτικής επαγρύπνησης, γνωστής ως Δίκτυο Πληροφόρησης για το Opus Dei (Opus Dei Awareness Network).

Обидва тексти перекладу свідчать про те, що адекватний переклад повної назви організації був достатньо складним завданням, тому перекладачі використали зміст словосполучення *the new watch group*, яке у тексті оригіналу виступало у якості означення до *the Opus Dei Awareness Network*, і відтворили його як частину повної назви організації українською та новогрецькою мовою. При цьому не виникло необхідності зберігати аббревіатуру у текстах перекладу.

Ден Браун широко застосовує загальновідомі скорочення назв організацій, а також структурних підрозділів всесвітньо відомих установ. Підкреслюємо, що подібні аббревіатури нерідко мають стійкі відповідники у мові перекладу, включаючи їх загальноприйняті варіанти. У даному випадку завданням перекладача є вибір прийняттого саме для нього варіанту. До даної групи скорочень належить назва Британської телерадіомовної корпорації — *British Broadcasting Corporation*. Зауважимо, коли автор вперше згадує дану організацію, він використовує її повну назву. Наступний приклад ілюструє дане твердження:

The central office of the British Broadcasting Corporation (BBC) is in London just west of Picadilly Circus.

Центральний офіс Британської телерадіомовної корпорації, відомої в усьому світі як Бі-Бі-Сі, розташований в Лондоні, на захід від Пікаділі.

Το κεντρικό γραφείο του British Broadcasting Corporation, γνωστή σε όλο τον κόσμο όπως το BBC, βρίσκεται στο Λονδίνο, δυτικά της Picadilly.

Після первинного використання повної назви Британської телерадіомовної корпорації Ден Браун користується тільки її відомою аббревіатурою.

Абревіатура *PTS* функціонує як визначення до слова *team*. Передача даного скорочення мовою перекладу вкрай ускладнена. З одного боку, можна припустити, що це скорочення французького словосполучення, оскільки його використовує капітан французької поліції капітан Фаш. З іншого боку, якщо це англійське скорочення, то йому відповідає кілька повних назв — *Principal Technical Services*, *Practical Standard Tests*. Перекладачі, виходячи з ситуативного контексту, спираються на його загальний зміст і підшуковують відповідний варіант перекладу. Анжела Кам'янець використовує описовий переклад та будує словосполучення навколо його змістовного компоненту *team*. Хрістос Капсаліс при перекладі на новогрецьку мову обирає узагальнений термін *σήμανση* — експертиза, звертаючись до граматичної заміни та узагальнення:

The PTS team found flashback residue from a gun. He fired through the bars.

Працівники науково-технічного відділу виявили там частинки пороху. Він стріляв крізь ґрати.

Η Σήμανση εντόπισε ίχνη πυρίτιδας από το όπλο. Ο δράστης πυροβόλησε ανάμεσα από τα κάγκελα.

Крім ініціальних скорочень, у романі «Втрачений символ» використовуються слова-скорочення, утворені в результаті усічення. Так, наприклад, зустрічається скорочення *lab* (*laboratory*). При перекладі як новогрецькою, так і українською мовою перекладачі користуються повним словом *лабораторія*, *εργαστήριο* для передачі англійського *lab*.

Наступна тематична група аббревіатур включає скорочені назви приладів, пристроїв і механізмів, а також методів і прийомів.

Серед скорочень, що входять в дану групу, є аббревіатури, які позначають останні технологічні досягнення. Їх використання робить тексти не тільки переконливими, але підкреслює сучасність героїв, їх приналежність до сучасного високотехнологічного світу. Це такі скорочення як, *GPS* або *MP3*. Дані скорочення допомагають автору локалізувати події в часі, зробити їх сучасними. Перші два увійшли у міжнародне використання і зараз вже досить широко використовуються в зв'язку з широким розповсюдженням нових пристроїв і технологій. Такі скорочення використовуються або самостійно, або у поєднанні з іменником, який безпосередньо позначає пристрій. У той період часу, коли був написаний роман «Код да Вінчі», цілком можливо, що така система, як *GPS* ще не отримала широкого розповсюдження тому була знайома небагатьом. Про це свідчить контекст вживання даного скорочення. Тому автор супроводжує його поясненням, яке дає Софі, героїня роману:

“GPS tracking dot”, Sophie said. “Continuously transmits its location to a Global Positioning System satellite that DCPJ can monitor”.

«Спеціальний маячок стеження, — пояснила Софі. — Постійно передає сигнал про пересування об'єкта через супутник Глобальної системи орієнтування на комп'ютер в управлінні судової поліції».

«Συσκευή εντοπισμού GPS», είπε η Σοφί. «Εκπέμπει διαρκώς το στίγμα της σε ένα δορυφόρο του Συστήματος Παγκόσμιου Εντοπισμού τον οποίο χρησιμοποιεί η Κεντρική Διεύθυνση της Δικαστικής Αστυνομίας».

При перекладі українською мовою замість аббревіатури *GPS* перекладач передає її описовим способом для досягнення інформативної рівноцінності тексту оригіналу та тексту перекладу для читача початку двохтисячних років. У перекладі новогрецькою мовою скорочення виступає у якості інтернаціоналізму, зберігаючи графічну форму.

Решта скорочень, які зустрічаються у текстах обох романів, належать до різних денотативних сфер і можуть бути зведені в одну групу під назвою «*Різне*». До неї належать наступні скорочення: *RHI*, *US*, *PS*, а також аббревіатури, що входять до складу позначень літаків і зброї, наприклад *USP 40* (*The thirteen-round Heckler and Koch USP 40*).

Скорочення *RHI* та *PS* автор влітає у мовну групу, яка є частиною дешифрування таємничих явищ, що відбуваються в романі. Автор підсилює атмосферу загадковості, таємничого переплетіння подій у часовому просторі. Анжела Кам'янець, яка переклала твір українською мовою, зберігає англійську аббревіатуру, однак їй не вдається зберегти гру слів, тому вона супроводжує текст перекладу коментарем, у якому надає роз'яснення задуму автора. Перекладач Христос Капсаліс навпаки, відмовляється від аббревіатури, при цьому зберігаючи

сенс написаного. Переклад імені за допомогою транскрипції не заважає передачі основного змісту загадки, а зміна графічної форми підтверджує орієнтованість саме на грекомовного реципієнта. Вважаємо, що подібні перекладацькі підходи до відтворення аббревіатур повністю відповідають основній меті перекладу художнього твору – передачу змісту та емоційно-експресивного навантаження оригіналу.

Наведені приклади яскраво ілюструють своєрідність письменницької манери Дена Брауна, підкреслюють його схильність до таємничості та загадковості, дозволяють простежити певні закономірності та основні способи перекладу аббревіатур.